Socialutskottets betänkande 1987/88:20

om handikappomsorg (prop. 1987/88:100 bil. 7)

SoU
1987/88:20

Sammanfattning

I betänkandet behandlas vissa anslag till omsorg om äldre och handikappade. Vidare behandlas ett antal motionsyrkanden om olika insatser på främst handikappområdet.

Utskottet tillstyrker medelsanvisningarna och avstyrker motionerna.

Utskottets fp-ledamöter reserverar sig mot beslutet om leasing av bil för handikappade, mot beslutet beträffande en översyn av reglerna för färdtjänsten, beträffande utvecklingen av färdtjänsten och beträffande en samordnad barnhabilitering m.m. Utskottets m-, fp- och c-ledamöter reserverar sig mot beslutet om försöksverksamhet med personlig assistent m.m. och mot beslutet om omsorgslagens personkrets. Utskottets m- och c-ledamöter reserverar sig mot beslutet om intagning på vårdhem eller specialsjukhus. M-ledamöterna reserverar sig mot beslutet om boendesituationen för personer med fler eller grava handikapp, beslutet om utvärdering av omsorgslagen och den nya handikapputredningens arbete. C-ledamöterna reserverar sig mot beslutet om omvårdnad för vissa gymnasieelever (tillsammans med vpk-ledamoten), den nya handikapputredningens sammansättning och införande av anhörig- eller vårdarlön. M- och fp-ledamöterna har avgivit var sitt särskilda yttrande.

FEMTE HUVUDTITELN

Proposition 1987/88:100 bil. 7

Regeringen har under punkterna G 2–G 6, 9 och 10 (s. 120–126, 131–133) föreslagit

1987/88:100 bilaga 7 vari yrkas

G 2. att riksdagen till Bidrag till färdtjänst för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 497 000 000 kr.,

G 3. att riksdagen till Kostnader för viss omsorg om psykiskt utvecklingsstörda m.fl. för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 35 576 000 kr.,

G 4. att riksdagen till Styrelsen för vårdartjänst för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 30 707 000 kr.,

G 5. att riksdagen till Ersättning till televerket för texttelefoner för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 27 269 000 kr.,

G 6. att riksdagen till Ersättning till postverket för befordran av blindskriftsförsändelser för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 42 644 000 kr.,

G 9. att riksdagen till Statens handikappråd för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 3 968 000 kr.,

G 10. att riksdagen till Bidrag till handikapporganisationer för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 62 134 000 kr.

Motioner

1987/88:So207 av Barbro Sandberg och Kenth Skårvik (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående ändring av statsbidragsbestämmelserna för att skapa möjlighet för handikappade att leasa bil.

1987/88:So211 av Ingvar Björk och Börje Nilsson (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att statsbidrag till färdtjänst bör utgå under förutsättning att resenärernas kostnader uppgår högst till samma belopp som gäller för taxor på ortens allmänna färdmedel,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att samordna riks-, läns- och kommunal färdtjänst i syfte att resandet blir likvärdigt med vad som gäller för allmänheten i övrigt.

1987/88:So221 av Margareta Persson och Sven-Gösta Signell (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en översyn av de utvecklingsstördas kultursituation.

1987/88:So230 av Sylvia Lindgren och Margareta Palmqvist (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bättre samordning mellan landstingen vid protesförsörjning för dysmelibarn.

1987/88:So235 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en utvidgad personkrets i omsorgslagen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om handikappades möjlighet att få personliga assistenter,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökad valfrihet för handikappade genom uppmuntran av projekt typ STIL,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en översyn av reglerna för färdtjänsten,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en förbättrad och länsomfattande färdtjänst,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en samordnad barnhabilitering,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en samordnad vuxenhabilitering,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om anhörigas deltagande i rehabilitering.

1987/88:So239 av Margareta Persson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om betalningsansvar för televerket.

Motiveringen återfinns i motion Ub269.

1987/88:So242 av Nils Carlshamre m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att det av riksdagen tidigare begärda förslaget om en vidgning av omsorgslagens personkrets till att omfatta alla handikappade barn och ungdomar skyndsamt bör framläggas,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att den aviserade nya handikapputredningens arbete bl.a. bör syfta till att de handikappade kan få ett likvärdigt stöd i hela landet i enlighet med vad i motionen anförts,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett försöksprojekt för att pröva en s.k. hemvårdsersättning.

Motiveringen återfinns i motion Sf273.

1987/88:So245 av Margareta Hemmingsson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utformning av blanketter.

1987/88:So246 av Hans Dau (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag för att underlätta boendesituationen för personer med fler eller grava handikapp.

1987/88:So250 av Alf Svensson (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändring av socialtjänstlagen, så att föräldrar med rätt till vårdbidrag kan få den anställningsrätt som beskrivits i motionen.

1987/88:So251 av Alf Svensson (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bidrag till texttelefoner hos myndigheter,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till statsbidrag, i enlighet med vad som anförts i motionen, för texttelefon åt nära anhörig som ordinerats texttelefon.

1987/88:So255 av Elisabeth Fleetwood m.fl. (m, fp, c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ändrade direktiv till statens handikappråd.

1987/88:So258 av Jan Hyttring och Rosa Östh (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kostnadsansvaret för svårt rörelsehindrade elevers gymnasieskolgång.

1987/88:So267 av Nils Carlshamre m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna behovet av ändringar i omsorgslagen i enlighet med vad i motionen anförts,

2. att riksdagen hos regeringen begär en utvärdering av omsorgslagen i enlighet med vad i motionen anförts.

1987/88:So268 av Åke Selberg och Claes Rensfeldt (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om införande av länsfärdtjänst.

1987/88:So275 av Gunhild Bolander och Kersti Johansson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att pröva möjligheten till införande av anhörig- eller vårdarlön.

1987/88:So410 av Marianne Karlsson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att utflyttningen från våra mentalsjukhus och vårdinrättningar bör avbrytas och en utvärdering göras för att förändra det som i dag gör människor mer ensamma än tidigare samt att socialstyrelsen skall ges ett uppdrag omedelbart i detta syfte.

1987/88:So615 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om handikappades självbestämmande vad gäller boende och service,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om de centrala ämbetsverkens tillsynsansvar på handikappområdet,

3. att riksdagen hos regeringen begär att den aviserade handikapputredningen ges en parlamentarisk sammansättning och en inriktning i enlighet med det anförda.

Utskottet

Färdtjänst

I budgetpropositionen (s. 12) föreslås ett förslagsanslag av 497 000 000 kr. under anslaget G 2 Bidrag till färdtjänst.

I budgetpropositionen (s. 120) anförs att det fortfarande finns stora skillnader mellan kommunerna i färdtjänstens utbyggnad och kvalitet. Socialstyrelsen har inlett en särskild utredning i syfte att beskriva och analysera skillnaderna mellan kommunerna när det gäller den enskildes tillgång till färdtjänst. Det anförs vidare att riksrevisionsverket nyligen har avlämnat en granskningsrapport med förslag till förändringar i statsbidragssystemet. Rapporten bereds för närvarande i regeringskansliet. Föredragande statsrådet vill dock redan nu framhålla att socialstyrelsen bör utveckla sin tillsyn och erfarenhetsförmedlande roll på området.

I *motion So207 av Barbro Sandberg och Kenth Skårvik (båda fp)* hemställs om en förändring av statsbidragsbestämmelserna för att skapa möjlighet för handikappade att leasa bil. Motionärerna anför att det i vissa fall kan vara billigare att utrusta den handikappade med leasingbil än att erbjuda honom färdtjänst.

I proposition 1987/88:99 om förbättrat bilstöd till handikappade föreslås att den stödberättigade personkretsen utökas från personer med arbetsmarknadsanknytning till bl.a. alla handikappade i åldern 18–49 år, under förutsättning att den handikappade själv skall bruka bilen som förare. Bidraget föreslås härvid höjt. Enligt propositionen kommer det förbättrade och utvidgade bilstödet att leda till att vissa besparingar uppnås inom

färdtjänsten. Propositionen bygger till stora delar på det av en särskild utredningsman avgivna betänkandet (Ds S 1986:11) Bilstödet åt handikappade. Utredningsmannen har i det (s. 52) tagit upp frågan om statsbidrag till leasingbilar åt handikappade. Han har därvid funnit att leasing är en dyr och dålig lösning, särskilt om det behövs omfattande anpassning av bilen på grund av funktionshinder.

Utskottet noterar att förslaget i proposition 1987/88:99 om förbättrat bilstöd till handikappade innebär att fler handikappade kommer att kunna förflytta sig med av dem själva framfört fordon. Det kommer härvid att bli förmånligare för den enskilde att köpa bilen än att hyra den. Om bilen måste ändras efter den enskildes funktionshinder framstår leasing som ett än sämre alternativ. Utskottet är på grund härav inte berett att förorda något riksdagens initiativ med anledning av motion So207 (fp). Motionen avstyrks således.

I motion So211 av Ingvar Björk och Börje Nilsson (båda s) hemställs om en förändring av statsbidragsbestämmelserna till färdtjänst så att resenärens kostnader uppgår till samma belopp som gäller för taxor på allmänna färdmedel (*yrkande 1*).

Utskottet har tidigare behandlat motionsyrkanden med i huvudsak samma innebörd som det nu aktuella, senast i betänkandet SoU 1986/87:18 s. 19. Utskottet har därvid anfört att taxorna för färdtjänsten ligger inom ramen för den kommunala självstyrelsen och att taxorna som en följd av detta varierar med hänsyn till de lokala förhållandena. Utskottet har emellertid framhållit att en större enhetlighet i de kommunala taxorna bör eftersträvas.

Kommunförbundet har år 1987 tagit fram en skrift, Färdtjänsten i kollektivtrafiken. Om färdtjänstens utveckling. Enligt utskottets mening finns det skäl att anta att skriften kommer att leda till att kommunerna vinnlägger sig om en större enhetlighet i färdtjänsttaxorna och villkoren för färdtjänst. Utskottet noterar också att socialstyrelsen har inlett en särskild utredning i syfte att beskriva och analysera skillnaderna mellan kommunerna när det gäller den enskildes tillgång till färdtjänst. Utskottet har vidare inhämtat att regeringen nyligen uppdragit åt riksrevisionsverket att kartlägga och analysera den varierande utformningen av taxorna inom kommunernas hemtjänst, färdtjänst och barnomsorg. Med hänsyn härtill och då frågan om förändringar i statsbidragssystemet är föremål för överväganden inom regeringskansliet anser utskottet att syftet med motion So211 yrkande 1 är tillgodosett och avstyrker därför motionsyrkandet.

I *motion So235 av Bengt Westerberg m.fl. (fp)* begärs en översyn av reglerna för färdtjänsten (*yrkande 4*). Enligt motionärerna behövs en översyn av socialstyrelsens föreskrifter rörande statsbidrag till färdtjänst i syfte att skapa ökad klarhet om vilka personer och resor som skall anses bidragsberättigade.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att statsbidragsbestämmelserna bör ha en klar och entydig utformning. Utskottet, som vill hänvisa till vad som ovan anförts om pågående arbete, konstaterar emellertid att statsbidragssystemet är föremål för översyn inom regeringskansliet. Enligt utskottets mening är det därför inte påkallat med någon åtgärd av riksdagen med anledning av motionsyrkandet. Motion So235 (fp) yrkande 4 avstyrks således.

I *motion So211 av Ingvar Björk och Börje Nilsson (båda s)* yrkas att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att samordna riks-, läns- och kommunal färdtjänst i syfte att resandet blir likvärdigt med vad som gäller för allmänheten i övrigt (*yrkande 2*).

I *motion So235 av Bengt Westerberg m.fl. (fp)* yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en förbättrad och länsomfattande färdtjänst (*yrkande 5*).

I *motion So268 av Åke Selberg och Claes Rensfeldt (båda s)* hemställs att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts om införande av länsfärdtjänst.

Samhället försöker underlätta handikappades transporter främst genom kommunal färdtjänst, riksfärdtjänst, bilstöd och handikappanpassning av kollektiva transportmedel. Riksfärdtjänsten infördes år 1980 i syfte att göra det möjligt för svårt handikappade att göra längre resor inom landet till normala kostnader. Berättigade till riksfärdtjänst är de som på grund av handikappet måste resa på ett dyrare sätt än normalt. Riksfärdtjänsten kan ske med flyg, tåg, taxibil eller specialfordon till ett pris som motsvarar vad det kostar att åka andra klass tåg. Transportrådet har fått i uppdrag av regeringen att överväga riksfärdtjänstens framtida utformning i syfte att begränsa kostnadsutvecklingen och öka dess effektivitet. Uppdraget skall redovisas senast den 6 maj 1988. Enligt vad utskottet inhämtat kommer transportrådet att föreslå att ett system med länsfärdtjänst införs.

System med länsfärdtjänst förekommer i Stockholms län och i Östergötlands län. Kostnaden delas mellan landsting och kommuner.

Eftersom färdtjänsten är ett komplement till kollektivtrafiken finns det mycket som talar för att samma trafikområdesgränser bör gälla för denna som för färdtjänsten. Frågan om en länsomfattande färdtjänst kommer inom kort att bli föremål för regeringens övervägande med anledning av transportrådets utredning beträffande riksfärdtjänsten. Resultatet av dessa överväganden bör enligt utskottets mening avvaktas innan riksdagen har anledning att överväga något initiativ på området.

Utskottet avstyrker med det anförda motion So211 (s) yrkande 2, motion So235 (fp) yrkande 5 och motion So268 (s).

Utskottet har ingen erinran mot den i budgetpropositionen föreslagna medelsanvisningen under G 2 Bidrag till färdtjänst.

Valfrihet m.m. för handikappade

I *motion So235 av Bengt Westerberg m.fl. (fp)* yrkas att riksdagen skall ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om handikappades möjligheter att få personliga assistenter (*yrkande 2*) och att riksdagen skall ge till känna vad i motionen anförts om ökad valfrihet för handikappade genom uppmuntran av projekt typ STIL (*yrkande 3*). Enligt motionärerna bör handikappade kunna få en personlig vårdare eller assistent, en människa som de lär känna och kan ha förtroende för. Landsting och kommuner bör samarbeta så att båda ansvarar för att en personlig assistent anställs under den tid som den handikappade behöver.

I *motion So242 av Nils Carlshamre m.fl. (m)* yrkas att riksdagen som sin

mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett försöksprojekt för att pröva en s.k. hemvårdsersättning (*yrkande 3*). Motionärerna anser att riksdagen bör uttala sig för ett försöksprojekt där den enskilde uppbär hemvårdsersättning och sedan själv anställer sin egen assistent eller köper tjänster från kommunen.

I *motion So615 av Olof Johansson m.fl. (c)* yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om handikappades självbestämmande vad gäller boende och service (*yrkande 1*).

Målet för handikappolitiken är ett samhälle som garanterar handikappade full delaktighet och jämlikhet (budgetprop. s. 115). Utskottet vill understryka att handikappade måste, i större utsträckning än för närvarande, kunna få välja hur de vill bo och vilken service de vill ha. De måste med andra ord ges ökad möjlighet att själva kunna påverka sin situation. För att valfriheten skall få ett reellt innehåll måste det finnas ett rikt och varierat utbud av olika stödinsatser. Olika försöksprojekt för att på detta sätt utveckla innehållet i handikappsomsorgen bör därför uppmuntras.

Ett sådant projekt, som har beviljats stöd ur allmänna arvsfonden, är det s.k. STIL-projektet. Det är en verksamhet där människor med funktionshinder själva får ett avgörande inflytande över hjälpens innehåll och utformning. Den enskilde har ett eget ansvar för anställning och arbetsledning av en egen personlig assistent. Medel till assistentens lön kommer från landstinget och kommunen och motsvarar de kostnader som annars skulle utgå för social hemhjälp m.m. Projektet beräknas pågå 1987 – 1991 och skall följas av en utvärdering av en arbetsgrupp bestående bl.a. av representanter från medverkande kommuner och landsting, socialdepartementet, socialstyrelsen, Handikappinstitutet, De handikappades riksförbund och Handikappförbundens centralkommitté.

Den aviserade handikapputredningen skall närmare utreda frågan om de insatser som görs för handikappade av kommunerna och av hälso- och sjukvårdshuvudmännen. Arbetet skall inriktas bl.a. på insatser som är av särskild vikt för personer med svåra handikapp. Det kan därför enligt utskottets mening förutsättas att även frågan om en personlig assistent eller annan form av s.k. hemvårdsersättning kommer att omfattas av utredningens överväganden.

Utskottet konstaterar således att försöksverksamhet med personlig assistent redan pågår och skall utvärderas. Något ytterligare initiativ med anledning av motion So235 (fp) yrkandena 2 och 3 och motion So242 (m) yrkande 3 är därför inte påkallat varför motionerna avstyrks.

Utskottet delar, som anförts ovan, motionärernas uppfattning i motion So615 (c) yrkande 1 att de handikappade måste ges ökad möjlighet att välja boende och service. Socialstyrelsen och bostadsstyrelsen skall i maj 1988 presentera en rapport om de handikappades boende, avsedd att ge regeringen och ansvariga huvudmän ett bättre underlag för åtgärder när det gäller att förbättra utbudet av bostäder åt handikappade.

Utskottet konstaterar att stora delar av handikappomsorgen är föremål för översyn och överväganden. Då detta arbete enligt utskottets mening genomsyras av en strävan att öka de handikappades självbestämmande när det gäller boende och service, anser utskottet inte att det är påkallat med

någon åtgärd av riksdagen. Motion So615 (c) yrkande 1 avstyrks således.

I *motion So246 av Hans Dau (m)* yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag för att underlätta boendesituationen för personer med flera eller grava handikapp. Motionären anser att gruppbostäder för högst sex boende kan vara en bra boendeform för personer med omfattande hjälpbehov.

Som utskottet anfört ovan skall den aviserade handikapputredningen inrikta sitt arbete på sådana insatser inom socialtjänst och habilitering/rehabilitering som är av särskild vikt för bl.a. personer med svåra handikapp. Det kan därför förutsättas att den i motionen aktualiserade boendesituationen kommer att tas upp av utredningen. Utskottet anser alltså inte att motion So246 (m) påkallar någon riksdagens åtgärd. Motionen avstyrks.

Viss omsorg om psykiskt utvecklingsstörda m.fl.

I budgetpropositionen (s. 123) föreslås 35 576 000 kr. under anslaget G 3 Kostnader för viss omsorg om psykiskt utvecklingsstörda m.fl.

Omsorgslagens personkrets

Genom den nya omsorgslagen (1985:568) har rätten till särskilda omsorger enligt lagen utvidgats till att omfatta inte bara psykiskt utvecklingsstörda. Den gäller sålunda även personer som på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom, har fått ett betydande och bestående begåvningshandikapp samt personer med barndomspsykos. Omsorgslagen trädde i kraft den 1 juli 1986.

Vid riksdagsbehandlingen av proposition 1985/86:176 med förslag till ny omsorgslag anförde socialutskottet (SoU 1984/85:27) bl.a. följande:

Utskottet delar uppfattningen att den nuvarande omsorgslagen bör revideras och utvidgas. Utskottet biträder därför propositionens förslag. Den i propositionen föreslagna utvidgningen av personkretsen bör emellertid ses som ett första steg i reformarbetet. Utskottet anser att alla handikappade barn och ungdomar borde ges samma stöd som nu föreslås för de ovan angivna grupperna. Som anförs i motionerna (m, c, fp) talar starka humanitära skäl för att också övriga grupper av handikappade barn som har behov av särskilda omsorger kommer i åtnjutande av den reviderade omsorgslagens rättigheter.

Som framkommit vid beredningsarbetet förutsätter en sådan utvidgning ytterligare utredningsarbete. I propositionen framhålls att socialministern har för avsikt att senare återkomma till regeringen i frågan om att utreda behovet av åtgärder för andra grupper av barn och ungdomar än dem som nu föreslås ingå i omsorgslagens personkrets. Detta utredningsarbete skall enligt utskottets mening inriktas på att precisera vilka grupper som bör omfattas av lagen och belysa behovet av kompletterande särskilda omsorger. Utskottet vill vidare kraftigt understryka att utredningsarbetet bör bedrivas skyndsamt. Syftet bör vara att utvidga omsorgslagen att gälla alla barn och ungdomar som har behov av särskilda omsorger.

Riksdagen beslöt att som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört.

I proposition 1985/86:107 om följdlagstiftning till den nya omsorgslagen, som behandlades av utskottet i betänkandet SoU 1985/86:19, redovisade

statsrådet Lindqvist att han tillkallat en arbetsgrupp för en utredning av bl.a. behovet av åtgärder för andra grupper handikappade barn och ungdomar än dem som ingår i den nya omsorgslagens personkrets. I regeringens beslut om bemyndigande att tillkalla den angivna arbetsgruppen hänvisas till utskottets ovan angivna uttalande. Vidare anges att arbetet skall ske med utgångspunkt i propositionen och riksdagens behandling av ärendet.

I *motion So235 av Bengt Westerberg m.fl. (fp)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en utvidgad personkrets i omsorgslagen (*yrkande 1*). Motionärerna uttalar att de förutsätter att en redovisning av arbetsgruppens arbete kommer att ske under våren och att omsorgslagen bör utvidgas att avse alla barn och ungdomar som har behov av särskilda omsorger.

I *motion So242 av Nils Carlshamre m.fl. (m)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att det av riksdagen tidigare begärda förslaget om en vidgning av omsorgslagens personkrets till att omfatta alla handikappade barn och ungdomar skyndsamt bör framläggas (*yrkande 1*).

Utskottet har inhämtat att frågan om att utvidga omsorgslagens personkrets har visat sig innehålla komplicerade överväganden av bl.a. ekonomisk natur. Handikappförbundens centralkommitté (HCK) har i en skrivelse till regeringen begärt att den ovannämnda arbetsgruppen befrias från sitt uppdrag såvitt avser personkretsen och att detta uppdrag i stället läggs på en ny utredning. Utskottet har vidare inhämtat att den aviserade handikapputredningen skall överta arbetsgruppens uppdrag såvitt nu är i fråga.

Utskottet anser mot bakgrund av vad som upplysts om svårigheterna att nå resultat i arbetsgruppen att det är bra att frågan om omsorgslagens personkrets tas upp i det större sammanhang som handikapputredningen utgör. Frågan måste dock bringas till en snar lösning. Utskottet förutsätter därför att utredningsarbetet bedrivs så att ett delförslag beträffande personkretsen snabbt kan lämnas. Med hänsyn till vad som nu anförts anser utskottet inte att det finns anledning till något uttalande av riksdagen. Motion So235 (fp) yrkande 1 och motion So242 (m) yrkande 1 avstyrks alltså.

Intagning på vårdhem eller specialsjukhus

I samband med att riksdagen antog den nya omsorgslagen beslöts att vårdhemmen för barn och ungdom skall avvecklas skyndsamt och nyintagning upphöra. Vårdhemmen för vuxna och specialsjukhusen skall avvecklas i den takt de ekonomiska förutsättningarna och hänsynen till dem som bor där medger. Nyintagning i specialsjukhus eller vårdhem för vuxna får enligt övergångsbestämmelserna till lagen ske om det finns synnerliga skäl. Nyintagning i vårdhem för barn och ungdom får inte ske.

I *motion So267 av Nils Carlshamre m.fl. (m)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna behovet av ändringar i omsorgslagen i enlighet med vad i motionen anförts (*yrkande 1*). Motionärerna anser att omsorgslagen skall ändras så att nyintagning i specialsjukhus eller vårdhem skall få ske om det finns särskilda skäl. Motionärerna anser också att det i vissa fall kan vara bäst för gravt utvecklingsstörda barn att få möjlighet att bo på ett vårdhem då andra boende- och vårdformer visar sig sämre tillgodose barnets behov.

Utskottet anförde (SoU 1984/85:27 s. 15) vid tillkomsten av omsorgslagen bl.a. följande:

Målet för omsorgsverksamheten är normalisering och integrering. Att bo på ett vårdhem är som framhålls i propositionen ofta att leva helt utanför det vanliga samhället. Vårdhemmen varken ser ut eller fungerar som ett hem och de intagna har svårt att delta i samhällets gemenskap. Utskottet delar därför socialministerns uppfattning att vårdhem och specialsjukhus efter hand bör avvecklas. Då det gäller vårdhem för barn bör detta kunna ske skyndsamt. Då det gäller vårdhemmen för vuxna vill utskottet understryka socialministerns ord att utflyttning från vårdhemmen måste ske med varsamhet och med hänsynstagande till och efter samråd med varje enskild individ. Det får inte bli så att utvecklingsstörda mot sin viljä tvingas flytta från sin invanda miljö till en ny och kanske skrämmande omgivning. Utskottet avstyrker sålunda bifall till motion 1984/85:3137 (m) yrkande 2 i vad rör avvecklingen av vårdhem för vuxna utvecklingsstörda (dvs. reglerna i den föreslagna 3 § promulgationlagen).

Mot bakgrund av utskottets principiella ställningstagande att specialsjukhus och vårdhem bör avvecklas anser utskottet det rimligt att det utnyttjande av befintliga institutioner som övergångsvis måste ske, begränsas så mycket som möjligt. Man bör försöka undvika att ytterligare människor tas in och vänjer sig vid miljön för att senare få omställningssvårigheter i samband med en utflyttning från institutionen. Utskottet tillstyrker därför propositionens förslag om att nyintagning i specialsjukhus eller i vårdhem för vuxna får ske endast om det finns synnerliga skäl (5 § promulgationslagen) och avstyrker motion 1985/86:3137 (m) yrkande 2 i motsvarande del.

Utskottet vidhåller uppfattningen att vårdhem och specialsjukhus efter hand bör avvecklas och ersättas med vård- och boendeformer som ger bättre förutsättningar för ett normalt och värdigt liv. Med hänsyn härtill finns det inte någon anledning att ändra de regler som övergångsvis gäller för intagning av vuxna på vårdhem. Inte heller bör det komma i fråga med nyintagningar av barn och ungdom i vårdhem. Motion So267 (m) yrkande 1 avstyrks alltså.

Utflyttning från institutioner

I *motion So267 av Nils Carlshamre m.fl. (m)* hemställs att riksdagen hos regeringen begär en utvärdering av omsorgslagen i enlighet med vad i motionen anförts (*yrkande 2*). Enligt motionärerna bör en ingående utvärdering skyndsamt komma till stånd när det gäller erfarenheterna av den pågående förändringen av vårdinriktningen, som innebär att vårdhemmen avvecklas.

I *motion So410 av Marianne Karlsson (c)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att utflyttningen från våra mentalsjukhus och vårdinrättningar bör avbrytas och en utvärdering göras för att förändra det som i dag gör människor mer ensamma än tidigare samt att socialstyrelsen skall ges ett uppdrag omedelbart i detta syfte.

Inom hela vård- och omsorgssektorn pågår ett omfattande förändringsarbete som innebär en utveckling från vård vid institutioner till vård, service och boende i hemmiljö eller hemliknande miljö. Landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet har gemensamt i juni 1986 publicerat en rapport,

Konsekvensstudien – erfarenheter och ekonomiska konsekvenser av strukturförändringar inom äldreomsorg, psykiatri och omsorger om psykiskt utvecklingsstörda. I rapporten anförs bl.a. att de båda förbundens styrelser, som anser att konsekvensstudien ger ytterligare belägg för värdet av den pågående utvecklingen mot en öppen och decentraliserad vård och omsorg, har beslutat att rekommendera sina huvudmän att utveckla sin samverkan och därvid använda konsekvensstudien som ett underlag.

Socialstyrelsen och bostadsstyrelsen har regeringens uppdrag att utvärdera bl.a. de handikappades och långtidssjukas boende. En rapport härom skall avlämnas i maj 1988.

Socialstyrelsen har nyligen publicerat Delrapport 1: Psykiskt utvecklingsstörda på vårdhem (PM 1988:2). Enligt rapporten finns det stora brister i hur väl vårdhemmen fyller sin uppgift. I många fall bor det fler personer än som är lämpligt på boendeenheten. Boendet är inte hemlikt, och de boende är isolerade från samhället. Enligt rapporten måste situationen vid vårdhemmen förbättras även om planerna är att avveckla institutionerna.

Utskottet har i det föregående vidhållit sin tidigare framförda uppfattning att vårdhemmen efter hand bör avvecklas. För dem som behöver mer omfattande vård och tillsyn än som kan ges i en egen bostad måste boendeformerna göras så hemlika som möjligt. På olika håll i landet pågår ett omfattande planerings- och utvecklingsarbete som har till syfte att avveckla stora och mindre hemlika institutioner. Det ligger i sakens natur att den som länge bott på en institution – även en mindre bra sådan – har vant sig vid rutiner, personal och medpatienter och därför känner oro inför en utflyttning. Utskottet vill därför liksom tidigare understryka vikten av att utflyttningen från vårdhem och andra institutioner sker med varsamhet och med hänsynstagande till och efter samråd med varje enskild individ.

Mot bakgrund av vad som nu anförts och med hänsyn till att socialstyrelsen fortlöpande följer landstingens planering och genomförande av utflyttningen anser utskottet att det inte är påkallat med någon sådan utvärdering som begärs i motion So267 (m) yrkande 2. Motionen avstyrks därför.

Av samma anledning är det inte heller påkallat med någon åtgärd av riksdagen med anledning av motion So410 (c). Motionen avstyrks.

Kulturinsatser för utvecklingsstörda

I *motion So221 av Margareta Persson och Sven-Gösta Signell (båda s)* hemställs att riksdagen skall begära att en översyn av utvecklingsstördas kultursituation med förslag till åtgärder genomförs snarast. Motionärerna efterlyser åtgärder för att förbättra utvecklingsstördas kulturmiljö. Utvecklingsstörda har ett speciellt behov av stimulans för sin utveckling. De har också en stark skaparglädje. Det behövs därför ett anpassat utbud av teater, musik m.m. samt möjlighet till skapande verksamhet. I omsorgslagen anges uttryckligen att till landstingets uppgifter bl.a. hör att verka för att det allmänna fritids- och kulturutbudet blir tillgängligt för psykiskt utvecklingsstörda (8 § 6 p.). Vidare ingår fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter i de särskilda omsorgerna boende i elevhem och boende i gruppbostad (4 § andra stycket). I propositionen (1984/85:176 s. 35) anges att landstingskom-

munen får en skyldighet både att verka för att det allmänna kulturutbudet blir tillgängligt för psykiskt utvecklingsstörda och att erbjuda kulturaktiviteter för dem som bor på grupphem och elevhem.

I omsorgskommitténs betänkande SOU 1981:26 Omsorger om vissa handikappade, som föregick lagen, betonas behovet av en meningsfull fritid för handikappade. Handikappade bör få möjlighet att välja och pröva olika aktiviteter i gemenskap med andra. Genom fritids- och kulturliv bör normaliserade levnadsvillkor understrykas. Stöd att delta i fritidsverksamhet bör ingå i planeringen av en förändrad bostadssituation. Man bör underlätta för den handikappade både att delta i en organiserad fritidsverksamhet och att disponera sin lediga tid på egen hand.

Utskottet (SoU 1986/87:18 s. 25) behandlade ett liknande motionsyrkande föregående år. Utskottet hänvisade då till att omsorgslagen varit i kraft endast sedan den 1 juli 1986 och till att erfarenheterna av den nya lagstiftningen borde avvaktas innan riksdagen har anledning att överväga ytterligare åtgärder.

Utskottet delar motionärernas uppfattning om den stora betydelse det har för utvecklingsstörda med fritids- och kulturaktiviteter. För att utvecklingsstörda skall få den stimulans de behöver är det nödvändigt inte bara med en daglig sysselsättning – arbete eller liknande – utan också med en meningsfull fritid. Utskottet noterar att försöksverksamhet med olika projekt pågår. I budgetpropositionen (s. 117) meddelas bl.a. att 10 milj. kr. under år 1987 har anvisats ur allmänna arvsfonden för att förbättra handikappades möjligheter till fritid och rekreation.

Utskottet vidhåller mot bakgrund av det anförda sitt tidigare ställningstagande att det inte för närvarande är påkallat med något initiativ av riksdagen. Motion So221 avstyrks därför.

Medelsanvisningen

Utskottet tillstyrker den föreslagna medelsanvisningen under G 3 Kostnader för viss omsorg om psykiskt utvecklingsstörda m.fl.

Bidrag till handikapporganisationer

I budgetpropositionen (s. 133) föreslås ett reservationsanslag av 62 134 000 kr. under anslaget G 10 Bidrag till handikapporganisationerna. Från anslaget erhåller handikapporganisationerna bidrag till sin verksamhet. Regeringen beslutar om fördelningen av anslagsbeloppet mellan organisationerna efter förslag av statens handikappråd. Under innevarande budgetår har 29 organisationer fått bidrag.

Enligt handikapprådets principer, vilka godtagits av regeringen, skall bl.a. följande gälla för att en handikapporganisation skall få bidrag till sin verksamhet. Organisationen skall bestå av handikappade. Den skall vara rikstäckande och ha en demokratiskt uppbyggd organisation. Organisationen skall ha bredd i den intressepolitiska verksamheten, dvs. arbeta för förbättringar för handikappade inom många samhällsområden t.ex. ekonomi, arbetsmarknad, utbildning, kultur, sjukvård och samhällsplanering.

I *motion So255 av Elisabeth Fleetwood m.fl. (m, fp, c)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om

ändrade direktiv till statens handikappråd. Enligt motionärerna bör varje patientorganisation som är rikstäckande och har i demokratisk ordning utsedda styrelser få ett grundbidrag för att konsolidera sin verksamhet och därefter ett till medlemsantal och verksamhetens omfattning avpassat anslag. Som exempel på en organisation som inte ansetts bidragsberättigad nämns Riksförbundet för blodsjuka.

Utskottet har inhämtat att statens handikappråd föreslagit regeringen att avslå en ansökan från Riksförbundet för blodsjuka om bidrag ur anslaget Bidrag till handikapporganisationer. Handikapprådet har ansett att Riksförbundet för blodsjuka inte uppfyller kravet på bredd i den intressepolitiska verksamheten. Handikapprådet har förordat att hälso- och sjukvårdsberedningen skall få i uppdrag att pröva frågan om stöd till riksförbundet med hänsyn till att detta arbetar med huvudsaklig inriktning på forskning, läkekonst och vård.

Utskottet har tidigare (SoU 1980/81:17 s. 7) uttalat att riksdagen inte bör göra någon detaljprövning av vilka villkor som bör vara uppfyllda för att en handikapporganisation skall kunna få bidrag från anslaget. En sådan prövning bör ankomma på i första hand statens handikappråd. Utskottet vidhåller detta ställningstagande. Utskottet vill dock understryka att bidrag till nya och mindre organisationer seriöst måste prövas av handikapprådet. Motion So255 (m, fp, c) avstyrks alltså.

Medelsanvisningen under anslaget G 10 Bidrag till handikapporganisationer tillstyrks.

Habilitering m.m.

I *motion So230 av Sylvia Lindgren och Margareta Palmqvist (båda s)* hemställs om en bättre samordning mellan landstingen vid protesförsörjningen för dysmelibarn, dvs. barn som föds utan händer eller armar.

Hjälpmedelsutredningen (S 1986:04) skall överväga åtgärder för att få till stånd en bättre fungerande och mer effektiv hjälpmedelsverksamhet. Utredningen bör enligt dess direktiv (Dir. 1986:31) särskilt granska hjälpmedelsverksamheten utifrån de svårast handikappades situation och – om det visar sig nödvändigt – föreslå åtgärder som bättre kan tillgodose dessa gruppers behov av hjälpmedel. Hjälpmedelsutredningen skall under 1988 presentera sina förslag. Även den i budgetpropositionen aviserade handikapputredningen skall inrikta sitt arbete på sådana insatser inom bl.a. habilitering som är av särskild vikt för personer med svåra handikapp och för handikappade barn och ungdom. Särskild uppmärksamhet skall ägnas åt små och mindre kända handikappgrupper.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är viktigt att dysmelibarn under sin uppväxt förses med väl fungerande proteser. Utskottet noterar dock att det av motionärerna påtalade problemet ryms inom såväl hjälpmedelsutredningens som den aviserade handikapputredningens uppdrag. Mot denna bakgrund anser sig utskottet kunna förutsätta att syftet med motionen kommer att tillgodoses utan något riksdagens initiativ. Motion So230 (s) avstyrks därför.

I *motion So235 av Bengt Westerberg m.fl. (fp)* hemställs att riksdagen som

sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en samordnad barnhabilitering (*yrkande 6*) och om en samordnad vuxenhabilitering (*yrkande 7*). Enligt motionärerna är det väsentligt att en ökad samordning av barnhabiliteringen kommer till stånd. Vidare bör enligt motionen en samordnad vuxenhabilitering kunna göra stora insatser med praktiskt och psykologiskt stöd när en ung handikappad skall flytta ut till eget boende.

I budgetpropositionen (s. 117) framhålls att den aviserade handikapputredningen skall ägna sig åt frågor som gäller habilitering och rehabilitering. Utskottet förutsätter därför att frågor om en samordnad barn- och vuxenhabilitering kommer att tas upp till övervägande av utredningen. Med hänsyn härtill är det inte erforderligt med någon åtgärd av riksdagen. Motion So235 yrkandena 6 och 7 avstyrks sålunda.

Utformning av blanketter

I *motion So245 av Margareta Hemmingsson (s)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utformning av blanketter. Motionären uppger att färgade blanketter på t.ex. post och banker är svåra att läsa för de synskadade.

Synskadades riksförbund har gett ut en skrift som heter Texten måste synas!. Skriften vänder sig till alla som arbetar med trycksaksframställning, t.ex. informatörer, journalister, redigerare, förlagsfolk och grafiker. I skriften ges information om hur typografi och layout kan förbättras för att öka läsligheten. Det påpekas bl.a. att kontrasten är en viktig faktor för läsbarheten. Undersökningar har visat att svart tryck på vitt papper är bäst.

Utskottet delar motionärens uppfattning att det finns mycket att göra för att underlätta de synsvagas möjligheter att klara sig själva på posten, banker och andra serviceinrättningar. En enkel åtgärd är att vid blankettframställning i görligaste mån beakta den information som ges i skriften Texten måste synas!.

I proposition 1987/88:118 om inriktning av telepolitiken uppger vidare regeringen att den inom kort skall tillsätta en utredning om televerkets och postverkets sociala ansvar. Frågan om dessa verks tillgänglighet för alla grupper – även handikappade – torde därvid komma att belysas.

Mot den angivna bakgrunden anser utskottet inte att det är påkallat med någon åtgärd från riksdagen. Motion So245 (s) avstyrks därför.

Omvårdnad för vissa gymnasieskolelever

I budgetpropositionen (s. 125) föreslås 30 707 000 kr. under anslaget G 4 Styrelsen för vårdartjänst. Från anslaget betalas en försöksverksamhet med omvårdnad åt svårt rörelsehindrade elever vid Skärholmens gymnasium i Stockholm. Vidare betalas vårdartjänst åt svårt handikappade, som studerar vid universitet, högskolor och folkhögskolor. Verksamheten leds av styrelsen för vårdartjänst. Den består av sju ledamöter, som förordnas av regeringen.

Från anslaget utgår också bidrag till institutionen för handikappforskning vid universitetet i Göteborg, bidrag till viss hörselteknisk forskning samt bidrag till palynologiska laboratoriet vid naturhistoriska riksmuseet. Bidrag utgår även till De handikappades riksförbund (DHR) och till Synskadades

riksförbund (SRF) för rekreationsanläggningar.

I propositionen (s. 124) anförs vidare att i avvaktan på resultatet av statens förhandlingsnämnds slutliga redovisning av uppdraget om försöksanordningarna i Skärholmen har regeringen uppdragit åt styrelsen för vårdartjänst att fr.o.m. den 1 januari 1987 debitera berörda landsting och kommuner en preliminär avgift för omvårdnad och därmed sammanhängande verksamhet vid Skärholmens gymnasium. Utgångspunkten vid fastställande av avgifter är att verksamheten skall finansieras med primär- och landstingskommunala medel.

I *motion So258 av Jan Hyttring och Rosa Östh (båda c)* yrkas att riksdagen skall ge till känna vad i motionen anförts om kostnadsansvaret för svårt rörelsehindrade elevers gymnasieskolgång. Enligt motionärerna bör staten avlasta kommuner deras kostnadsansvar för de elever med svåra rörelsehinder som går i gymnasieutbildning i regional regi.

Socialutskottet behandlade våren 1987 liknande motionsyrkanden och anförde i det av riksdagen godkända betänkandet SoU 1986/87:18 s. 27–28 bl.a. följande:

Enligt utskottets uppfattning åvilar det ekonomiska ansvaret för omvårdnaden om de rörelsehindrade ungdomarna under deras gymnasieskolgång principiellt vederbörande primär- och landstingskommuner. Staten måste emellertid vara beredd att svara för att den begränsade grupp det här är fråga om verkligen kan erbjudas en fungerande gymnasieskolgång. De av dessa ungdomar som vill studera vidare måste då garanteras den omvårdnad som är en förutsättning för att de skall kunna fullfölja sina studier. Deras möjligheter får inte vara beroende av hemortskommun. Statens ansvar för dessa ungdomars möjligheter till gymnasiestudier bör slås fast.

Enligt vad utskottet inhämtat pågår fortfarande förhandlingar mellan statens förhandlingsnämnd och kommun- och landstingsförbunden om hur kostnaden för elevernas omvårdnad skall fördelas. Utskottet vill understryka att förhandlingarna om kostnadsfördelningen därför bör bedrivas med inriktning på att frågan måste bringas till en skyndsam lösning. I avvaktan härpå har utskottet ingen erinran mot att berörda kommuner och landstingskommuner debiteras en preliminär avgift i enlighet med vad som anförts i budgetpropositionen.

Vad utskottet uttalat om statens ansvar för dessa ungdomars möjligheter till gymnasiestudier bör riksdagen med anledning av motion So231 (vpk) yrkande 1 och motion So252 (fp, c) som sin mening ge regeringen till känna.

Utskottet, som noterar att förhandlingarna mellan statens förhandlingsnämnd och kommun- och landstingsförbunden ännu inte har avslutats, vidhåller sitt ställningstagande att det principiella ekonomiska ansvaret åvilar vederbörande primär- och landstingskommuner.

Utskottet har inhämtat att frågan om det ekonomiska ansvaret för omvårdnaden om de rörelsehindrade ungdomarna under deras gymnasieskolgång också kommer att behandlas av den av regeringen tillsatta arbetsgruppen för beredning av vissa frågor om handikappade. Utskottet förutsätter att frågan bringas till en snar lösning.

Utskottet finner mot bakgrund av det anförda inte skäl till någon åtgärd av riksdagen och avstyrker därför motion So258 (c).

Utskottet tillstyrker den föreslagna medelsanvisningen under G 4 Styrelsen för vårdartjänst.

I budgetpropositionen (s. 125) föreslås 27 269 000 kr. under anslaget G 5 Ersättning till televerket för texttelefoner. Från anslaget ersätts televerket dels för texttelefoner, som lämnas åt döva, gravt hörselskadade, dövblinda och talskadade, dels för förmedlingstjänst för samtal mellan texttelefoner och vanliga telefoner. Ersättningen betalas budgetårsvis i efterskott och innefattar ränta på nedlagt kapital.

I *motion So251 av Alf Svensson (c)* hemställs att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om bidrag till texttelefoner hos myndigheter (*yrkande 1*) samt att riksdagen hos regeringen begär förslag till statsbidrag i enlighet med vad som anförts i motionen för texttelefon åt nära anhörig som ordinerats texttelefon (*yrkande 2*). Motionären anser att det bör vara möjligt för den döve att samtala direkt med t.ex. socialtjänst eller sjukhus liksom med länsstyrelser, arbetsförmedlingar och försäkringskassor. Även en nära anhörig bör få möjlighet att skaffa texttelefon för att bryta den döves isolering. Enligt motionären bör statsbidrag utgå till texttelefoner i dessa fall.

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen behandlat frågan om texttelefoner. Motionsyrkanden överensstämmande med de nu ifrågavarande behandlades utförligt i betänkandet SoU 1985:86:11 s. 27 och senast i betänkandet SoU 1986/87:18 s. 28. Utskottet hänvisade då beträffande frågan om texttelefon till anhöriga till ett tidigare ställningstagande, som innebar att då samtal kan utväxlas genom förmedlingstjänsten som numera är öppen dygnet runt, det inte kan anses erforderligt med en utbyggnad av stödet till att omfatta även anhöriga. När det gäller texttelefoner hos olika myndigheter gjorde utskottet liknande överväganden samt erinrade även om att den snabba utvecklingen på området snart kan komma att medföra nya och mer smidiga lösningar på de hörselskadades kommunikationsproblem, varför man borde undvika att låsa sig för mycket vid befintliga lösningar.

Med anledning av den nu aktuella motionen bör vidare nämnas att hjälpmedelsutredningen (S 1986:04) i ett betänkande under hösten 1988 kommer att överväga vilka effekter den datatekniska utvecklingen kan få för texttelefonverksamheten och vilka åtgärder för en förbättrad försörjning av texttelefoner som det kan finnas anledning att vidta.

Utskottet finner mot bakgrund av det anförda inte anledning till annan bedömning än tidigare och avstyrker därför motion So251 (c) yrkandena 1 och 2.

I *motion So239 av Margareta Persson (s)* hemställs att riksdagen ger till känna vad i motionen anförts om betalningsansvar för televerket. Motionären anser att kostnaden för texttelefon bör slås ut på alla abonnenter i stället för att ersättas över statsbudgeten.

I *motion So615 av Olof Johansson m.fl. (c)* hemställs att riksdagen ger till känna vad i motionen anförts om de centrala ämbetsverkens tillsynsansvar på handikappområdet *(yrkande 2)*. Motionärerna anser att det är oegentligt att t.ex. postverket och televerket skall ha särskild ersättning för att svara för elementära krav från de handikappade. Enligt motionärerna bör den aviserade handikapputredningen pröva förutsättningarna för att i den

allmänna instruktionen för affärsverken också ange deras ansvar för handikappade.

1982 års Handlingsprogram i handikappfrågor (skr. 1982/83:131) betonade att tillgänglighet för handikappade skall vara en självklar del i varje verksamhet. Kostnaderna för anpassning av verksamheten bör därmed vara en naturlig del av kostnaderna för denna och finansieras på samma sätt som verksamheten i övrigt. I sitt av riksdagen godkända betänkande (SoU 1982/83:23) slog utskottet fast att handlingsprogrammet borde utgöra en viktig utgångspunkt för det fortsatta arbetet på handikappområdet.

Enligt utskottets mening är det angeläget att målmedvetna åtgärder successivt vidtas på handikappområdet för att målet om full delaktighet och jämlikhet skall kunna förverkligas. Utskottet noterar i denna del att regeringen i propositionen 1987/88:118 om inriktningen av telepolitiken aviserat att en parlamentarisk utredning inom kort skall tillsättas för att utreda televerkets sociala och regionalpolitiska ansvar. Motion So615 (c) yrkande 2 påkallar således inte någon riksdagens åtgärd och avstyrks.

Utskottet förutsätter att frågan om betalningsansvaret för texttelefoner kommer att ingå i översynen av televerkets sociala ansvar. Med hänvisning härtill avstyrks motion So239 (s).

Utskottet tillstyrker den föreslagna medelsanvisningen under G 5 Ersättning till televerket för texttelefoner.

Utredning om insatserna för handikappade

I budgetpropositionen (s. 117) anför föredragande statsrådet bl.a. följande:

De insatser som görs av kommunerna inom socialtjänsten och av hälso- och sjukvårdshuvudmännen inom habiliteringen/rehabiliteringen är av grundläggande betydelse för handikappades levnadsvillkor. Under senare år har i synnerhet en rad frågor kring socialtjänstens insatser på handikappområdet varit föremål för diskussion. Av ett antal undersökningar har bl.a. framkommit att det finns mycket omfattande skillnader kommunerna emellan när det gäller standarden på och avgiftsättningen för olika handikappinsatser. Det har visat sig att det finns brister i stödets utformning för olika grupper, framför allt för personer med omfattande handikapp.

Min bedömning är att det mot bl.a. denna bakgrund finns anledning att närmare utreda frågan om de insatser som görs för handikappade dels av kommunerna inom socialtjänsten, dels av hälso- och sjukvårdshuvudmännen inom habiliteringen/rehabiliteringen. Utredningsarbetet beräknas kunna påbörjas under 1988 och inriktas på i huvudsak sådana insatser inom socialtjänst och habilitering/rehabilitering som är av särskild vikt för personer med svåra handikapp och för handikappade barn och ungdomar. Utredningen bör vidare ägna särskild uppmärksamhet åt sådana små och mindre kända handikappgrupper, om vilkas situation det för närvarande i många fall saknas nödvändig kunskap hos ansvariga samhällsorgan. En av utredningens uppgifter bör bli att bedöma hur dessa grupper framdeles skall kunna tillförsäkras ett fungerande samhällsstöd.

I *motion So242 av Nils Carlshamre m.fl. (m)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att den aviserade nya handikapputredningens arbete bl.a. bör syfta till att de handikappade kan få ett likvärdigt stöd i hela landet i enlighet med vad i motionen anförts *(yrkande 2)*.

Av budgetpropositionen framgår att den nya handikapputredningen tillsätts mot bakgrund av att det framkommit att det finns stora skillnader kommunerna emellan när det gäller stödet till handikappade. Det kan därför förutsättas att utredningens arbete kommer att syfta till att handikappade skall få ett likvärdigt stöd oavsett var de bor. Motion So242 (m) yrkande 2 får således anses tillgodosedd varför den avstyrks.

I *motion So615 av Olof Johansson m.fl. (c)* hemställs att riksdagen hos regeringen begär att den aviserade handikapputredningen ges en parlamentarisk sammansättning och en inriktning i enlighet med det anförda (*yrkande 3*). Som exempel på frågor som utredningen bör ta sig an nämner motionärerna möjligheten att få en personlig vårdare och inrättandet av en handikappombudsman.

Utskottet har inhämtat att handikapputredningen kommer att ges en parlamentarisk sammansättning. Motionen är således redan tillgodosedd i denna del.

Motionsförslag om inrättande av en handikappombudsman har tidigare behandlats av utskottet och avstyrkts med hänvisning till den skyldighet att bevaka handikappsynpunkter som redan åvilar främst socialstyrelsen och statens handikappråd (SoU 1985/86:11 s. 24).

När det gäller inriktningen av handikapputredningen framhålls i budgetpropositionen (s. 117) att arbetet bör inriktas på i huvudsak sådana insatser som är av särskild vikt för personer med svåra handikapp och för handikappade barn och ungdomar. Enligt utskottets mening kan man utgå från att i det sammanhanget frågan om stöd i form av personlig vårdare kommer att övervägas. Även frågan om bevakningen av handikappades intressen i olika sammanhang torde komma att aktualiseras under utredningsarbetet.

Motion So615 (c) yrkande 3 påkallar således enligt utskottets mening inte någon riksdagens ågärd och avstyrks.

Anhörigstöd

I *motion So250 av Alf Svensson (c)* hemställs att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till ändring i socialtjänstlagen, så att förälder med rätt till vårdbidrag kan få den anställningsrätt som beskrivs i motionen. Motionären anför att en förälder som vårdar sitt handikappade barn hemma har rätt till vårdbidrag, men kan ofta inte ha något förvärvsarbete. Föräldern får låg ersättning, ingen semesterersättning och låg pensionspoäng. Kostnaden för det allmänna blir däremot enligt motionären mycket lägre än om barnet vårdats på institution. Föräldern borde enligt motionärens uppfattning ha rätt till halvtidsanställning av hemkommunen för vård och skötsel av det egna barnet.

I *motion So275 av Gunhild Bolander och Kersti Johansson (båda c)* yrkas att riksdagen som sin mening skall ge till känna behovet av att pröva möjligheten till införande av anhörig- eller vårdarlön.

Vårdbidrag kan utgå till en förälder som i hemmet vårdar barn under 16 års ålder som behöver särskild tillsyn eller vård på grund av sjukdom eller handikapp. Vårdbidrag utgår med ett belopp som motsvarar hel eller halv förtidspension jämte pensionstillskott som svarar mot pensionen. Riksdagen

har nyligen beslutat (prop. 1987/88:46, SfU 1987/88:15) att en ytterligare nivå med ett fjärdedels vårdbidrag skall införas fr.o.m. den 1 juli 1988. Från samma tidpunkt höjs det maximala antalet dagar med rätt till tillfällig föräldrapenning från 60 till 90 dagar (prop. 1987/88:100 bil. 7, SfU 1987/88:16).

En del landsting betalar en ersättning när någon vårdas för sjukdom i hemmet. Bidraget kallas hemsjukvårdsbidrag och var ursprungligen en merkostnadsersättning när plats på institution inte kunde anvisas.

Hemsjukvårdsbidrag kan betalas antingen till den vårdbehövande själv eller till en anhörig som ger vården. Enligt 19 § kommunalskattelagen (1928:370) är hemsjukvårdsbidrag som betalas till den vårdbehövande undantaget från skatteplikt. I den mån ett bidrag innefattar bidrag till annat än sjukvård kan det dock vara skattepliktigt.

Landstingsförbundet och Svenska kommunalarbetareförbundet har träffat en rekommendationsöverenskommelse angående ersättnings- och anställningsvillkor för anhörig hemsjukvårdare.

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen behandlat anhörigvårdarnas situation (jfr SoU 1985/86:11 s. 13 och SoU 1986/87:18 s. 33). Utskottet har beträffande främst äldreomsorgen framhållit att det är viktigt att de anhörigas insatser tas till vara och att de anhöriga får samhällets stöd genom ersättning för arbetet och samma sociala trygghet som andra. Det anförda gäller självfallet även för anhöriga som vårdar handkappade barn.

Enligt vad utskottet erfarit är det inte ovanligt att kommunerna objektanställer anhöriga för vård av t.ex. ett handikappat barn. Detta kan ske utan ändring av socialtjänstlagen och rekommenderas av Svenska kommunförbundet.

Utskottet konstaterar att den anställningsform som efterlyses i motion So250 (c) prövas i många kommuner och att socialtjänstlagen inte lägger hinder i vägen för detta. Utskottet anser därför inte att denna motion påkallar någon riksdagens åtgärd. Motionen avstyrks.

I årets budgetproposition (s. 114) framhålls att samhället bör underlätta för människor att göra insatser för närstående. Det erinras om att landsting och kommuner kan vid sidan av avlastning och andra stödinsatser också objektanställa närstående, som så önskar, främst vid mer långvarig vård i hemmet. Därutöver är det, enligt föredragande statsrådet, synnerligen angeläget att förvärvsarbetande som under kortare tid, framför allt vid svåra sjukdomstillstånd, vill vårda en närstående i dennes hem får en lagstadgad rätt till ledighet under denna period. För att ge rätten till ledighet ett reellt innehåll bör ledigheten förenas med rätt till ekonomisk ersättning. Ersättningen bör, enligt propositionen, kompensera inkomstbortfallet och utgå under maximalt 30 dagar efter samma principer som den tillfälliga föräldrapenningen. Regeringen avser att i den kommande äldrepolitiska propositionen återkomma med ett sådant förslag.

Utskottet vill, liksom vid tidigare behandling av olika motionsförslag om stöd till anhörigvård, framhålla vikten av att anhörigvårdare ges stöd och hjälp i sitt många gånger tunga arbete. Avlastning och goda hjälpmedel kan spela stor roll. Det är också viktigt att anhörigvårdarna får ersättning för sitt arbete och samma sociala trygghet som andra. Med hänsyn till att regeringen

inom kort kommer att presentera förslag i frågan i samband med äldrepolitiska propositionen, är det emellertid inte befogat med något initiativ av riksdagen. Motion So275 (c) avstyrks därför.

I *motion So235 av Bengt Westerberg m.fl. (fp)* hemställs att riksdagen ger till känna vad i motionen anförts om anhörigas deltagande i rehabilitering (*yrkande 8*). Enligt motionärerna finns det tillfällen då den anhörige bör delta i rehabiliteringen. Den ledighet som erfordras för detta ändamål bör anses som anhörigvård och beviljas på samma sätt som denna.

Rehabiliteringsutredningen (S 1985:02) överväger bl.a. frågor om ersättning från sjukförsäkringen vid rehabilitering. Utredningen beräknas lägga sitt förslag under hösten 1988.

Den aviserade handikapputredningen skall enligt budgetpropositionen (s. 117) närmare utreda samhällets insatser vid bl.a. rehabilitering.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det många gånger är befogat att en anhörig deltar i rehabiliteringen av de närstående och att det kan finnas tillfällen när en anhörig måste ta ledigt från sitt arbete för att t.ex. instrueras i något avseende. Frågan om samhällets stöd vid rehabilitering är emellertid, som framgår av det ovanstående, föremål för översyn. Utskottet är därför inte berett att nu föreslå någon åtgärd av riksdagen med anledning av motion So235 (fp) yrkande 8.

Övriga anslagsfrågor

Utskottet har ingen erinran mot budgetpropositionens förslag till medelsanvisningar under G 6 Ersättning till postverket för befordran av blindskriftsförsändelser och G 9 Statens handikappråd.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *leasing av bil för handikappad*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So207,

2. beträffande *färdtjänsttaxor*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So211 yrkande 1,

3. beträffande *en översyn av reglerna för färdtjänsten*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So235 yrkande 4,

4. beträffande *utvecklingen av färdtjänsten*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So211 yrkande 2, motion 1987/88:So235 yrkande 5 och motion 1987/88:So268,

5. beträffande *medelsanvisning för färdtjänst*
att riksdagen till *Bidrag till färdtjänst* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 497 000 000 kr.,

6. beträffande *försöksverksamhet med personlig assistent*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So235 yrkandena 2 och 3 och motion 1987/88:So242 yrkande 3,

7. beträffande *handikappades självbestämmande vad gäller boende och service*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So615 yrkande 1,

8. beträffande *boendesituationen för personer med fler eller grava handikapp*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So246,

9. beträffande *omsorgslagens personkrets*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So235 yrkande 1 och motion 1987/88:So242 yrkande 1,

10. beträffande *intagning på vårdhem eller specialsjukhus*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So267 yrkande 1,

11. beträffande *utvärdering av omsorgslagen*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So267 yrkande 2,

12. beträffande *utflyttning från institutioner*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So410,

13. beträffande *kulturinsatser för utvecklingsstörda*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So221,

14. beträffande *medelsanvisning för kostnader för viss omsorg om psykiskt utvecklingsstörda*
att riksdagen till *Kostnader för viss omsorg om psykiskt utvecklingsstörda m.fl.* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 35 576 000 kr.,

15. beträffande *bidrag till handikapporganisationer*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So255,

16. beträffande *medelsanvisning för bidrag till handikapporganisationer*
att riksdagen till *Bidrag till handikapporganisationer* för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 62 134 000 kr.,

17. beträffande *protesförsörjningen för dysmelibarn*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So230,

18. beträffande *en samordnad barnhabilitering*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So235 yrkande 6,

19. beträffande *en samordnad vuxenhabilitering*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So235 yrkande 7,

20. beträffande *utformning av blanketter*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So245,

21. beträffande *omvårdnad för vissa gymnasieskolelever*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So258,

22. beträffande *medelsanvisning för styrelsen för vårdartjänst*
att riksdagen till *Styrelsen för vårdartjänst* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 30 707 000 kr.,

23. beträffande *texttelefon hos myndigheter*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So251 yrkande 1,

24. beträffande *texttelefon till anhörig*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So251 yrkande 2,

25. beträffande *de centrala ämbetsverkens tillsynsansvar på handikappområdet*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So615 yrkande 2,

26. beträffande *betalningsansvar för televerket för texttelefoner*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So239,

27. beträffande *medelsanvisning för ersättning för texttelefoner*
att riksdagen till *Ersättning till televerket för texttelefoner* för budgetåret 1988/89 anvisar ett förslagsanslag av 27 269 000 kr.,

28. beträffande *den nya handikapputredningens arbete*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So242 yrkande 2,

29. beträffande *den nya handikapputredningens sammansättning m.m.*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So615 yrkande 3,

30. beträffande *anställningsrätt för anhöriga*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So250,

31. beträffande *införande av anhörig- eller vårdarlön*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So275,

32. beträffande *anhörigas deltagande i rehabilitering*
att riksdagen avslår motion 1987/88:So235 yrkande 8,

33. beträffande *övriga medelsanvisningar*
att riksdagen för budgetåret 1988/89 anvisar

a) till *Ersättning till postverket för befordran av blindskriftsförsändelser* ett förslagsanslag av 42 644 000 kr.,

b) till *Statens handikappråd* ett förslagsanslag av 3 968 000 kr.

Stockholm den 21 april 1988

På socialutskottets vägnar

Daniel Tarschys

Närvarande: Daniel Tarschys (fp), Evert Svensson (s), John Johnsson (s), Göte Jonsson (m), Kjell Nilsson (s), Ulla Tillander (c), Anita Persson (s), Blenda Littmarck (m), Gunnar Ström (s), Per Arne Aglert (fp), Inga Lantz (vpk), Ingrid Andersson (s), Stina Gustavsson (c), Claes Rensfeldt (s) och Karin Falkmer (m).

Reservationer

1. Leasing av bil för handikappad (mom. 1 i hemställan)

Daniel Tarschys och Per Arne Aglert (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar med "Utskottet noterar" och slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar inte utredningsmannens uppfattning. Kostnaden för leasing bör i många fall kunna understiga kostnaden för färdtjänst. Bestämmelserna om statsbidrag till färdtjänst bör ändras så att kommunerna får rätt att av statsbidragsmedel bidra till leasingkostnaden. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion So207 (fp) ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under mom. 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *leasing av bil för handikappad*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So207 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. En översyn av reglerna för färdtjänsten (mom. 3 i hemställan)

Daniel Tarschys och Per Arne Aglert (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar med "Utskottet delar" och slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening måste socialstyrelsens föreskrifter rörande statsbidrag till färdtjänst ges en klarare utformning. Föreskrifterna är i dag så oklara att olika tolkningar kan göras om vilka personer och resor som kan anses statsbidragsberättigade. Det är därför nödvändigt med en översyn av föreskrifterna. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under mom. 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *en översyn av reglerna för färdtjänsten*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So235 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Utvecklingen av färdtjänsten (mom. 4 i hemställan)

Daniel Tarschys och Per Arne Aglert (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar med "Eftersom färdtjänsten" och slutar med "So268 (s)" bort ha följande lydelse:

Undersökningar av färdtjänstens utbyggnad i kommunerna visar att standarden varierar kraftigt. Enligt utskottets mening krävs snara förbättringar av färdtjänsten så att intentionerna bakom socialtjänstlagen uppfylls.

Färdtjänsten bör göras länsomfattande och med samma service som kollektivtrafiken. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna med anledning av motion So211 (s) yrkande 2, motion So235 (fp) yrkande 5 och motion So268 (s).

dels att utskottets hemställan under mom. 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *utvecklingen av färdtjänsten*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So211 yrkande 2, motion 1987/88:So235 yrkande 5 och motion So268 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. Försöksverksamhet med personlig assistent m.m (mom. 6 och 7 i hemställan)

Daniel Tarschys (fp), Göte Jonsson (m), Ulla Tillander (c), Blenda Littmarck (m), Per Arne Aglert (fp), Stina Gustavsson (c) och Karin Falkmer (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar med "Utskottet konstaterar" och på s. 8 slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör handikappade kunna få en personlig vårdare eller assistent. Den enskilde bör ges stor frihet att själv välja vilken typ av tjänst eller vård som han anser bäst. Mot denna bakgrund är det angeläget att försöksprojekt av typ STIL-projektet ges stöd och uppmuntran. Utskottet vill också understryka vikten av att handikappade på samma sätt som andra människor får möjlighet att välja boende och val av bostadsort.

Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion So235 (fp) yrkandena 2 och 3, motion So242 (m) yrkande 3 och motion So615 (c) yrkande 1 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under mom. 6 och 7 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *försöksverksamhet med personlig assistent*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So235 yrkandena 2 och 3 och motion 1987/88:So242 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

7. beträffande *handikappades självbestämmande vad gäller boende och service*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So615 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. Boendesituationen för personer med fler eller grava handikapp (mom. 8 i hemställan)

Göte Jonsson, Blenda Littmarck och Karin Falkmer (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar med "Som utskottet" och slutar med "Motionen avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärens uppfattning att det finns personer med så stort service- och omvårdnadsbehov att ett eget boende inte är tänkbart, åtminstone inte på kort sikt.

Det kan vara personer med flera eller grava funktionsnedsättningar, t.ex. rörelsehinder i kombination med syn-, hörsel- och/eller talskador. I några landsting har man bildat små kollektiv eller gruppboende för just denna grupp, gravt funktionshindrade. Boendet är då avsett för högst 6 boende och med en fast personalgrupp. Detta ger trygghet och ökad stimulans genom möjligheten till djupare kontakter. Socialtjänst och sjukvård kan samverka så att både boende och rehabilitering fungerar väl. Någorlunda närhet till familj och andra anhöriga är också viktig.

Den beskrivna boendeformen kan, enligt utskottets mening, för en del vara en lämplig permanent lösning, för andra en nödvändig förberedelse för ett mer självständigt boende. Utskottet vill framhålla vikten av att ett värdigt och hemlikt boende erbjuds handikappade med omfattande hjälpbehov. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under mom. 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *boendesituationen för personer med fler eller grava handikapp*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So246 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

6. Omsorgslagens personkrets (mom. 9 i hemställan)

Daniel Tarschys (fp), Göte Jonsson (m), Ulla Tillander (c), Blenda Littmarck (m), Per Arne Aglert (fp), Stina Gustavsson (c) och Karin Falkmer (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar med "Utskottet anser" och slutar med "avstyrks alltså" bort ha följande lydelse:

Det är anmärkningsvärt att frågan om omsorgslagens personkrets inte har kunnat avgöras av den särskilt tillkallade arbetsgruppen. Enligt utskottets mening är det angeläget att frågan nu bringas till en snar lösning av handikapputredningen. Utskottet förutsätter att utredningsarbetet bedrivs så att ett delförslag beträffande personkretsen kan lämnas före årets utgång. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion So235 (fp) yrkande 1 och motion So242 (m) yrkande 1 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under mom. 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *omsorgslagens personkrets*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So235 yrkande 1 och motion 1987/88:So242 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

7. Intagning på vårdhem eller specialsjukhus (mom. 10 i hemställan)

Göte Jonsson (m), Ulla Tillander (c), Blenda Littmarck (m), Stina Gustavsson (c) och Karin Falkmer (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "Utskottet anförde" och slutar med "avstyrks alltså" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör ett självständigt boende eftersträvas för vuxna utvecklingsstörda. Det kommer emellertid alltid att finnas ett behov av mindre vårdhem med kvalificerade resurser för vissa gravt utvecklingsstörda. Bestämmelsen att nyintagning i specialsjukhus eller vårdhem för vuxna endast får ske om det finns synnerliga skäl är enligt utskottets mening för restriktiv. Utskottet förordar i stället att intagning skall få ske om särskilda skäl föreligger.

I vissa fall kan det enligt utskottets mening vara bäst för gravt utvecklingsstörda barn att få bo på ett väl fungerande vårdhem då andra boende- och vårdformer visar sig sämre tillgodose barnets behov. Enligt utskottets mening bör omsorgslagen revideras så att detta blir möjligt. Vad utskottet nu anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under mom. 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *intagning på vårdhem eller specialsjukhus*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So267 yrkande 1 ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

8. Utvärdering av omsorgslagen (mom. 11 i hemställan)

Göte Jonsson, Blenda Littmarck och Karin Falkmer (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar med "Utskottet har" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening har utflyttningen från vårdhemmen inneburit svåra påfrestningar för många förståndshandikappade och deras anhöriga. I många fall har starka reaktioner mot utflyttningen kommit till uttryck. Med anledning av detta bör en ingående utvärdering nu skyndsamt komma till stånd när det gäller erfarenheterna av den pågående förändringen av vårdinriktningen. Detta bör riksdagen med anledning av motion So267 (m) yrkande 2 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under mom. 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *utvärdering av omsorgslagen*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So267 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

9. En samordnad barnhabilitering m.m. (mom. 18 och 19 i hemställan)

Daniel Tarschys och Per Arne Aglert (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 14 börjar med "I budgetpropositionen" och slutar med "avstyrks sålunda" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör en ökad samordning av barnhabiliteringen och vuxenhabiliteringen komma till stånd. Den aviserade handikapputredningen bör utreda möjligheterna till en ökad samordning och skyndsamt lägga förslag i detta syfte. Vad utskottet nu anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under mom. 18 och 19 bort ha följande lydelse:

18. beträffande *en samordnad barnhabilitering*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So235 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

19. beträffande *en samordnad vuxenhabilitering*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So235 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

10. Omvårdnad för vissa gymnasieskolelever (mom. 21 i hemställan)

Ulla Tillander (c), Stina Gustavsson (c) och Inga Lantz (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar med "Utskottet, som" och slutar med "So258 (c)" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör staten i avvaktan på att regionskolorna nått en full utbyggnad avlasta kommunerna deras kostnadsansvar för de elever med svåra rörelsehinder som går i en gymnasieutbildning i regional regi. Detta bör i enlighet med motion So258 (c) ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under mom. 21 bort ha följande lydelse:

21. beträffande *omvårdnad av vissa gymnasieskolelever*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So258 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

11. Den nya handikapputredningens arbete (mom. 28 i hemställan)

Göte Jonsson, Blenda Littmarck och Karin Falkmer (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar med "Det kan" och slutar med "den avstyrks" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening måste därför utredningens arbete syfta till att ge de handikappade ett likvärdigt stöd över hela landet. Vad utskottet nu anfört bör ges regeringen till känna med anledning av motion So242 (m) yrkande 2.

dels att utskottets hemställan under mom. 28 bort ha följande lydelse:

28. beträffande *den nya handikapputredningens arbete*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So242 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

12. Den nya handikapputredningens sammansättning m.m. (mom. 29 i hemställan)

Ulla Tillander och Stina Gustavsson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar med "Motionsförslag om" och slutar med "och avstyrks" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör handikapputredningen pröva formerna för en ombudsmannaverksamhet, vars uppgift skall vara att ta till vara de handikappades rättigheter. Utredningen bör också undersöka möjligheterna att låta de handikappade få personlig vårdare. Vad som nu anförts bör riksdagen ge regeringen till känna med anledning av motion So615 (c) yrkande 3.

dels att utskottets hemställan under mom. 29 bort ha följande lydelse:

29. beträffande *den nya handikapputredningens sammansättning m.m.*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So615 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

13. Införande av anhörig- eller vårdarlön (mom. 31 i hemställan)

Ulla Tillander och Stina Gustavsson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 19 börjar med "Utskottet vill" och på s. 20 slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening måste anhörigvårdarna ersättas för sitt arbete. När de anhöriga åtar sig en del – ofta merparten – av vårdarbetet, måste de ersättas ekonomiskt för detta av ansvarig myndighet. De bör enligt utskottets mening få en anställning som t.ex. hemvårdare för ett rimligt antal timmar i

veckan och då också få normala sociala trygghetsförmåner. För vård av en svårt handikappad som kräver ständig hjälp är en heltidstjänst rimlig ersättning.

Vad utskottet nu anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under mom. 31 bort ha följande lydelse:

31. beträffande *införande av anhörig- eller vårdarlön*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:So275 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Särskilda yttranden

1. Införande av anhörig- eller vårdarlön

Göte Jonsson, Blenda Littmarck och Karin Falkmer (alla m) anför:

Det är vår uppfattning att kommunerna måste medverka till flexibla lösningar när det gäller vården och stödet till de handikappade. Vi vill i det sammanhanget erinra om förslagen i motion 1987/88:So210 (m), vilka bl.a. syftar till att den handikappade själv skall kunna välja att t.ex. få anställa en anhörig eller granne efter samma taxa som gäller för övriga inom hemtjänsten. Dessa frågor behandlas i utskottets betänkande SoU 1987/88:15.

2. Intagning på vårdhem eller specialsjukhus

Daniel Tarschys och Per Arne Aglert (båda fp) anför:

Utöver vad utskottet anfört vill vi erinra om vad utskottet anförde i betänkandet SoU 1985/86:19 s. 5–6:

Avvecklingen får inte leda till att de människor som bott på vårdhemmen tvingas flytta till en bostad som inte uppfyller den nya lagens kvalitetskrav. En förändring som inte är till fördel för den psykiskt utvecklingsstörde själv kan inte stödjas på den nya omsorgslagen, som vill garantera psykiskt utvecklingsstörda goda levnadsvillkor. Utskottet har tidigare understrukit att vuxna utvecklingsstördas utflyttning från vårdhemmen måste genomföras med varsamhet och hänsyn till varje individ. När det gäller vårdhem för barn och ungdom har utskottet uttalat att avvecklingen bör kunna ske skyndsamt. Förutsättningen är dock självfallet att de barn och ungdomar som för närvarande bor på vårdhem kan erbjudas ett gott och för varje individ lämpligt alternativ som uppfyller lagens kvalitetskrav.

Avvecklingen av nuvarande vårdhem sker dels genom att nyinskrivning inte sker, dels genom att fullgoda alternativ i gruppboende eller enskilt boende utvecklas.

Vissa barn och ungdomar har behov av behandlingsinsatser utöver själva boendet. Av lagens bestämmelse om att omsorgerna skall anpassas till mottagandens individuella behov följer att det är nödvändigt att beakta också dessa behov. I dag tillgodoses sådana behov ibland av vårdhemmet. Värdefulla insatser på detta område görs t.ex. av de läkepedagogiska instituten.

Behov av behandling och habilitering måste enligt utskottets mening även i fortsättningen tillgodoses för att man skall kunna tala om goda levnadsvillkor för psykiskt utvecklingsstörda. Detta följer av att omsorgen skall anpassas och utformas efter varje individs särskilda behov av stöd och hjälp.

Innehållsförteckning

Sammanfattning 1
Propositionen 1
Motioner 2
Utskottet 4
Färdtjänst 4
Valfrihet m.m. för handikappade 6
Viss omsorg om psykiskt utvecklingsstörda m.fl. 8
Omsorgslagens personkrets 8
Intagning på vårdhem eller specialsjukhus 9
Utflyttning från institutioner 10
Kulturinsatser för utvecklingsstörda 11
Medelsanvisningen 12
Bidrag till handikapporganisationer 12
Habilitering m.m. 13
Utformning av blanketter 14
Omvårdnad för vissa gymnasieskolelever 14
Texttelefoner 16
Utredning om insatserna för handikappade 17
Anhörigstöd 18
Övriga anslagsfrågor 20
Hemställan 20
Reservationer 22
1. Leasing av bil för handikappad (mom. 1 i hemställan) av fp 22
2. En översyn av reglerna för färdtjänsten (mom. 3 i hemställan) av fp 23
3. Utvecklingen av färdtjänsten (mom. 4 i hemställan) av fp 23
4. Försöksverksamhet med personlig assistent m.m. (mom. 6 och 7 i hemställan) av fp, m och c 23
5. Boendesituationen för personer med fler eller grava handikapp (mom. 8 i hemställan) av m 24
6. Omsorgslagens personkrets (mom. 9 i hemställan) av fp, m och c ... 25
7. Intagning på vårdhem eller specialsjukhus (mom. 10 i hemställan) av m och c 25
8. Utvärdering av omsorgslagen (mom. 11 i hemställan) av m 26
9. En samordnad barnhabilitering m.m. (mom. 18 och 19 i hemställan) av fp 26
10. Omvårdnad för vissa gymnasieskolelever (mom. 21 i hemställan) av c och vpk 26
11. Den nya handikapputredningens arbete (mom. 28 i hemställan) av m 27
12. Den nya handikapputredningens sammansättning m.m. (mom. 29 i hemställan) av c 27
13. Införande av anhörig- eller vårdarlön (mom. 31 i hemställan) av c 27
Särskilda yttranden 28
1. Införande av anhörig- eller vårdarlön av m 28
2. Intagning på vårdhem eller specialsjukhus av fp 28